

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

2 - '91

Bevrijding Wouw kostte 24 tanks

In ons vorige nummer publiceerden we een artikel over meester Versijp en de bevrijding van Heerle. Dit keer aandacht voor de bevrijding van Wouw. Riet Oomen-Vos kreeg vorig jaar bezoek van de Brit Harold Coles en zijn vrouw Hilda. Coles was in 1944 betrokken bij de bevrijding van het dorp Wouw en naar aanleiding daarvan werd hij door het Wouwse gemeentebestuur ontvangen. Coles bleek over een fotografisch geheugen te beschikken en wist zich de situatie zoals hij die in oktober 1944 aantrof nog precies te herinneren. Onderstaand verhaal tekende Riet Oomen op uit de mond van Harold Coles in september 1990. Het werpt op een aantal zaken betreffende de bevrijding van Wouw een wat ander licht dan tot nu toe werd aangenomen.

Harold Coles werd op 7 november 1919 in Manchester (Eng.) geboren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij radio-telegrafist van een tank die deel uitmaakte van het 62e Brits Anti-Tank-Regiment, 1e Korps, toegevoegd aan het 'Royal Armoured Corps'. Wouw bevrijden was een onderdeel van de operatie om vanaf de Belgische grens door te stoten naar de verbindingsweg Roosendaal-Bergen op Zoom. Die operatie droeg de codenaam 'CLARK FORCES'. Het 'Royal Armoured Corps' begon met 30 tanks aan deze operatie en verloor er uiteindelijk 17 van. Coles behoorde tot de tanks-spits, de groep tanks die in de voorste linies het door de vijand bezette gebied binnendrong. Die tankspits bestond uit acht speciale tanks met een chassis van de Shermanntank terwijl de koepel extra gepantserd was. De bewapening bestond uit een zwaar 17-pounder kaliberkanon 3 inches. Om de Duitsers te misleiden hadden deze Engelse tanks een reflector aan het eind van de loop. Gecamoufleerd met takken zagen ze er uit als Duitse tanks. In Frankrijk werden ze meerdere malen door de eigen gealli-

eerde "luchtsteun" beschoten. "Tot ze ons hoorden vloeken" zei Coles. Van de acht tanks uit de tankspits gingen er nog eens zeven verloren, waardoor de 'Royal Armoured Corps' uiteindelijk 24 tanks verloor. De tank van Coles was de enige van de tankspits die overbleef bij de operatie "CLARK FORCES". Ze waren dus een 'lucky crew'.

BEMANNING.

De tankbemanning bestond uit 5 personen: de commandant, een radiotelegrafist, een kanonlader, een kanonrichter, die tevens schutter was en de chauffeur. Tijdens de gevechten droegen de bemanningsleden gymshoenen om in geval van nood snel de tank te kunnen verlaten. Hun 'kistjes' (de hoge schoenen) - maar dat is eigenlijk niet zo'n fris verhaal - gebruikten ze als urinoirs. De acht tanks behoorden tot het 62e Britse Anti-Tank-Regiment, 1e korps en had de toevoeging SP, wat stond voor Self Proppeld. De hulzen van de granaten die de tanks gebruikten waren van koper en ongeveer 85 cm. lang. De Churchill tanks die later naar Wouw kwamen, hadden een zesponder kaliberkanon. Deze tweede linie met tanks kwam via de Akker en achter langs de huizen aan de Bergsestraat tussen Kloosterstraat en Plantagebaan.

ROUTE.

De route die Coles vanaf de Belgische grens aflegde met zijn tank stond hem nog, bijna als een film, voor de geest. Samen met mijn man Frans hebben we die route op 4 september 1990 gereden. Vanaf de Belgische grens ging die via de Brembosch, het Zaafsel, Haiink en Sputendonk naar de Wouwse Hil. Meestal ging dat niet over de weg, maar dwars door de velden onder de beschutting van bomen, woningen en boerenschuren. Tanks die op een rij over de weg rijden waren een te gemakkelijke prooi voor het vijandelijke geschut, vandaar dat de meer grillige weg, dwars door het land gemaakt werd. De tankval tussen Wouwse Plantage en Wouw was daarbij een groot obstakel. Coles had meer tankobstakels ontmoet, maar vond deze erg diep en wilde daarom ook weten wie hem gegraven had. Vanwege die

4
diepte was hij moeilijk te nemen voor de tanks. De Britten zagen echter, vindingrijk als ze waren, toch kans om er over heen te komen. Er stond, ergens in de omgeving tussen Wouwse Plantage en Roosendaal op een doorgaande weg een enorm betonblok. Dat maakte deel uit van de Duitse wegversperring. Coles sprak over een blok van vele kubieke meters. Het blok werd door de tanks in stukken geschoten en die stukken werden door een gepantserde bulldozer de tankval ingeduwd. Zo ontstond een dam die de tanks kon houden en er voor zorgde dat de tankval geen belemmering meer vormde. Tijdens dit karwei werd aan de noordzijde van de 'anti-tank-ditch' een rookgordijn gelegd. 1)

Coles bevestigde ook het verhaal van Jac. Kerstens dat infanteriesoldaten op de Churchill tanks meereden. Soms waren er dat wel 100 op één tank. 2)

In de buurt van de tankval werden de bevrijders ook belaagd door Duitse sluipschutters (snipers). Zij droegen camouflagepakken en gebruikten telescopische geweren. Deze beide zaken waren nog door de conventie van Genève verboden. Toen de sluipschutters gevangen genomen waren en werden voorgeleid aan de commandant, werd hen dat meegedeeld en ter plekke werd met hen afgerekend. Vanaf de Wouwse Hil ging het verder richting Wouw. Bij de boerderij van de familie Doggen-De Bie waren er van de acht tanks nog drie over van de eenheid van Coles.

OVER DE SPOORLIJN.

Vanuit de richting steenfabriek ('de steenoven van Rikus Koen' op de plaats waar nu het bedrijf van Van de Veldt gevestigd is), werd op de drie tanks geschoten. Onder de infanteristen, die bij Doggen in de schuur gelegerd waren, vielen doden en gewonden. De infanteristen waren van het 49e West-Riding Regiment Reconnaissance. Daarom werd door de tanks positie gekozen achter de schuur van Doggen en de steenoven werd onder vuur genomen. Daarbij viel op een bepaald moment de schoorsteen en de Engelsen hoopten dat de Duitsers naar buiten zouden komen. Dat gebeurde echter niet en de drie tanks draaiden op het weiland om zich in de boomgaard aan de straatkant op te stellen. Tijdens deze manoeuvre werd de middelste tank getroffen door

Duits vuur en uitgeschakeld. In de schuur van Doggen-De Bie werd om de vele gewonden die hier vielen, een veldhospitaal ingericht en van hieruit werden de gewonden verder het achterland ingevoerd naar veiliger oorden. De twee overgebleven tanks reden hierna richting de spoorwegovergang in de Hilsestraat. Coles zat in de eerste tank en reed de spoorwegovergang over. Zijn tank stelde zich hierna verdekt op achter de eerste bebouwing aan de dorpskant. De tweede tank stond nog voor de overweg aan de straatkant bij het café van Marie Boden. Vanuit de richting van de kippenfarm van de familie Boden kwam op dat moment een Duitser met een witte vlag. De commandant van de tank wilde uit de geschutskoepel klimmen om de man krijgsgevangen te nemen. Doch het was de Duitser er helemaal niet om te doen om krijgsgevangen gemaakt te worden. Hij wilde op die manier zijn artillerie in de steenoven aanwijzingen geven over de juiste plaats waar de tank stond. Coles noemde het een smerige misleidende truc (dirty trick). Toen het vijandelijke artilleriesvuur werd geopend, werd de commandant dodelijk getroffen. De tank werd doorzeefd, waarbij ook de overige bemanningsleden werden gewond en de tank moest als verloren worden beschouwd. De tank van Coles nam nog wel wraak op deze lage streek door de koepel te draaien en het vuur te openen op de Duitser... Ik herinner me nog dat er een veldgraf in de Hilsestraat was, maar of daar die Duitser lag, weet ik niet. 3)

Bij het bezoek van Coles aan Wouw kon hij de situatie op de boerderij van Doggen-De Bie nog goed voorstellen. Hij voegde er ook aan toe dat de spoorwegovergang vroeger smaller was en dat hij de spoorvloot miste. Na dit voorval reed Coles met de enig overgebleven tank verder richting het dorp. Ter hoogte van de boerderij van de gebroeders van Heijbeek reed de tank rechts een zandweg in. Dat weggetje vormde vroeger een verbinding tussen de Plantagebaan en het Nonnenbaantje. 4)

NACHT.

De tank stelde zich verdekt op achter de heg van de tuin van het Wit-Gele Kruisgebouw en daar werd de nacht van 26 op 27 oktober 1944 doorgebracht. Er waren die nacht, in

tegenstelling tot voorgaande nachten, geen terugtrekkende Duitse troepen. Achteraf blijkt dat er in die nacht bijna een directe confrontatie heeft plaats gevonden tussen de tank van Coles en een Duitse tank. 's Nachts kwam er een Duitse tank vanuit de richting Bergsebaan, het Nonnenbaantje ingereden en stelde zich op onze vroegere huiswei (waar nu De Bargie staat). Spoedig kwam er een lichtkogel boven de wei en de Duitse tank haastte zich snel terug. Bij die terugtocht reed hij meteen de zijgevel van het huis van de familie Philip Loos op de hoek van het Nonnenbaantje eruit! De Engelse en Duitse tank hebben, zo blijkt achteraf, nog geen 100 meter van elkaar gestaan. De Engelse tank heeft de Duitse tank niet waargenomen. 5)

Coles kon zich de situatie achter de heg nog herinneren en die bijna precies lokaliseren aan de hand van het stuk van de vijver in het wandelpark. Die vijver maakte vroeger deel uit van de tuin van het Wit-Gele Kruiscomplex.

BABY.

De nacht en de ochtend van de volgende dag brachten geen bijzonderheden. De volgende morgen tegen 12.00 uur kreeg de tankbemanning instructies om het centrum van Wouw binnen te rijden. Dat gebeurde via de route Bergsestraat, Markt, Roosendaalsestraat tot aan de T-splitsing van de Roosendaalsebaan en Spellestraat. Volgens Coles leek het wel of het dorp uitgestorven was. Er waren geen burgers te zien. En aanvankelijk dacht de tankbemanning dat Wouw geëvacueerd was. In de Roosendaalsestraat zagen ze pas de eerste burger. Het was Jan Vriens die de bemanning van de tank zover wist te krijgen dat ze op 'kraamvisite' kwamen. Zijn echtgenote was enkele uren eerder bevallen van een zoon. Hoewel de tankbemanning maar heel kort in de kelder bleef, is deze gebeurtenis Coles zijn verdere leven bij gebleven. 6)

De gebeurtenis bij de familie Vriens was ook de directe aanleiding om terug naar Wouw te komen. De kraamvisite kwam na de pensionering van Coles steeds weer voor zijn geest en op aanraden van zijn vrouw schreef hij naar de pastoor van Wouw met het verzoek om uit te zoeken wie die baby geweest was. De brief werd in de 'Handdruk', het

parochieblad van de Lambertusparochie gepubliceerd en de reacties daarop vormden aanleiding voor het echtpaar Coles om naar Nederland te komen.

VOLBRACHT.

In de herinnering van Coles is ook het huis van dokter Voermans (nu van Chr.van de Kar) de bevrijder bij gebleven, evenals het huis van de familie Damen-Romme aan de overkant. Coles zegt dat hij zag dat er vanuit dat huis iemand op een brancard naar buiten werd gedragen. Hij kon alleen de voeten van het slachtoffer zien en weet daarom niet of het om een dode of een gewonde ging. Op de Roosendaalsebaan bij de splitsing van de Spellestraat waren schuttersputjes en daarin werden soldaten met brengunns geplaatst. Vanaf dit punt hield de tank van Coles de weg naar Roosendaal onder schot. In die tijd was dat nog een rechte weg tot aan de Corneliuskerk voor in Roosendaal.⁷⁾ De tank van Coles bleef hier tot het sein kwam 'opdracht vervuld'. De tank draaide toen op het weiland naast de dokterswoning en reed naar de oude school op de hoek van de Bergsestraat en de Plantagebaan (nu parkeerterrein). Hier meldde de bemanning zich af. Coles zag ook dat er in het Wit Gele Kruisgebouw twee dode militairen opgebaard lagen in het voormalige koetshuis. Wie dat precies waren wist hij (uiteraard) niet.

VERDER.

Later, het dak van de kerk stond toen in brand (29 oktober), is hij verder in de richting Roosendaal gereden. Hij werd daar licht gewond en overgebracht naar een veldhospitaal in het Belgische Poppel. Daar kreeg hij voor het eerst na D-day een warm bed om in te slapen, maar op een matras kon hij niet meer in slaap komen!

Toen hij lopend patiënt werd, zag hij op een dag de Britse tanks richting Ardennen rijden om de Amerikanen bijstand te geven in het Ardennenoffensief. De tanks waren witgekalkt en op die manier gecamoufleerd om in de sneeuw niet op te vallen. De Britse tanks behoeften niet aan de gevechten deel te nemen, omdat de Amerikanen in de Ardennen

stand wisten te houden. Kerstmis 1944 vierde Coles in Pop-
pel en op 1 januari 1945 werd hij ontslagen. Hij moest
zich toen melden bij zijn legeronderdeel dat in Dinteloord
was. Hier bracht hij de winter door met infanteriewerk en
met het jagen op hazen en konijnen. Niet met het geweer,
maar met handgranaten!

Op een nacht is hij ook de Maas overgestoken naar Flakkee
dat nog niet bevrijd was van de Duitsers. De Duitsers
merkten niets, tot ze weer bijna in Brabant waren en door
de Duitse troepen onder vuur werden genomen. Het liep
echter toch goed af. In maart mochten alle soldaten die
aan D-day hadden deelgenomen een paar weken met verlof
naar Engeland. Het transport vond plaats in personenwagens
waar de ruiten uit waren. Dat gebeurde vanaf Eindhoven en
de eindbestemming was Calais. Met zijn typische Engelse
humor merkte Coles op: "Het is een hele afstand Eindhoven-
Calais, maar ook dat hebben we overleefd!"

Het feit dat hij zich Wouw herinnerde als klein dorp in
een groot geheel, kwam, naar eigen zeggen, omdat daar de
laatste grote tankslag werd geleverd. Daarna ging het van
een leien dakje.

TRICKS.

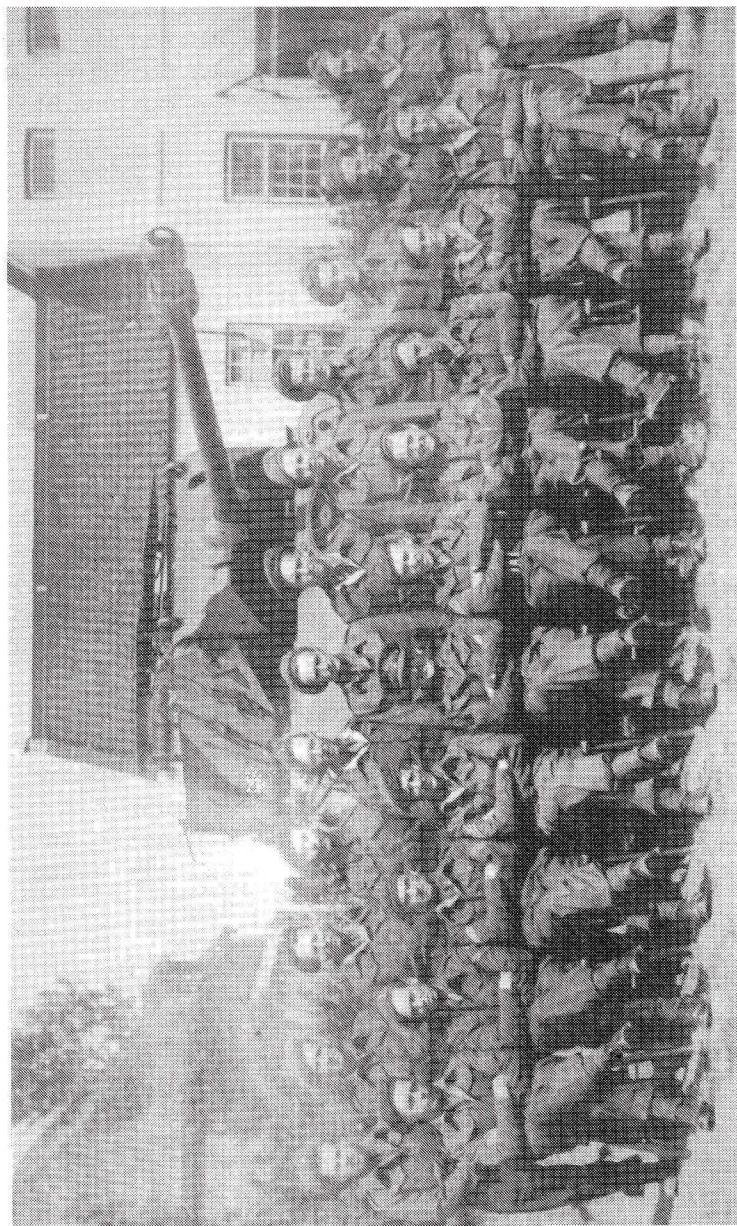
Hoewel niet direct op de bevrijding van Wouw van toepas-
sing, wil ik aan het eind van dit artikel enkele interes-
sante zaken neerschrijven die Harold Coles vertelde en
die vooral de mensen die zelf de oorlog en de bevrijding
hebben meegemaakt, zeker zullen herkennen. Coles vertelt
over een aantal 'tricks' waar de bevrijders gebruik van
maakten. Een van die 'tricks' was het schijnen met zoek-
lichten op laaghangende bewolking. De lichtstralen weer-
kaatsten tegen de wolken en zetten de verderop gelegen
vijandelijke stellingen in het licht. Op die manier kon-
den die beschoten worden of kon de troepenbeweging ge-
volgd worden. Dan was er de 'truc' met het brandende zand
(benghazi). In een opengeknapt benzineblik werd in het
ene gedeelte zand met benzine gedaan en in het andere deel
water. Door de benzine in het zand aan te steken kon het
water in het tweede deel van het blik gekookt worden om
bv. thee van te zetten. Deze manier van behelpen was uit-

4

gevonden door de 'woestijnratten' van het Britse leger in Noord-Afrika. Om tanks extra te pantseren in de oorlog werden losse delen van rupsbanden op de voorkant en koepel meegevoerd. Die dienden eigenlijk als reserve-onderdelen, maar gaven tevens wat extra bescherming.

ROUTE.

De route die Harold Coles vanaf Frankrijk door België en Nederland beschreef, begon in april 1944 in Zuid Engeland. Daar werden de manschappen in kampen ondergebracht. Hun familie kreeg niet te horen waar ze gelegerd waren. De correspondentie ging via een postbusnummer van het Ministerie van Oorlog. In New Haven gingen ze in juni 1944 aan boord en Coles landde met zijn onderdeel op Juno-beach bij Courseulles sur Mer in Normandië. Het strand was tevoren door twee duikboten verkend en ze hadden te horen gekregen dat de Duitse kustbatterijen door de RAF tot zwijgen waren gebracht. Bij de landing bleek dit geenszins het geval te zijn. Ze werden zwaar onder vuur genomen en dat kostte veel materieel en het maakte veel slachtoffers. Na enkele uren strijd zag hun tank kans om uit te breken en van het strand af aan land te komen. De troepen stootten daarop door naar Le Havre en Dieppe. Later verbleven ze lange tijd in Antwerpen en daar werden de tanks en overige troepen hergegroepeerd voor de "Battle of the Scheldt". De opdracht van Coles en zijn onderdeel was om de verbindingsweg Roosendaal-Bergen op Zoom in handen te krijgen om zodoende de vluchtweg van de Duitsers vanuit Zeeland af te sluiten. Via Kalmthout en Essen stootte Coles en zijn tank door naar Wouw. Na de winter in Dinteloord trok de tankbemanning Duitsland binnen via Münster, Osnabrück en Bergen Belzen naar Hannover. Coles vertelde dat wat ze op de tocht daarheen aantroffen echt afschuwelijk was. In de nog in tact zijnde gedeelten van de Duitse steden hingen witte lakens uit de ramen, maar meestal stonden de muren nog maar gedeeltelijk overeind. Vanuit Hannover werd Coles terug naar Engeland gestuurd. Hij bleef nog enkele jaren in militaire dienst en klaagt nu dat het pensioen dat hij overgehouden heeft aan zijn diensttijd maar armzalig is. Coles zelf had geluk in de

Een deel van het 62e Britse antitankregiment. Op de voorste rij de 2e van links de gunlayer met daarnaast de tankcommander. Uiterst rechts de chauffeur.
Op de achterste rij de 4e van links de gunloader en daarnaast de wireless-operator, Harold Coles. (foto: coll. mevr. M. Oomen-Vos).

Tweede Wereldoorlog. Hij kan alles nog navertellen. De broer van zijn vrouw Hilda Lees had minder geluk. Als 19-jarige soldaat kwam Frank Lees destijds om bij de slag om Arnhem. Frank maakte destijds deel uit van de "Kings Own Yorkshire Light Infantry". Hij ligt begraven op het Britse Oorlogskerkhof in Oosterbeek.

TOT SLOT.

Als de data die Harold Coles noemt en de geboorte van Jan Vriens enige uren voordat Coles met zijn tank door Wouw trok, juist zijn, dan zou de bevrijding van het dorp op 27 oktober plaats gevonden moeten hebben. Deze datum klopt niet met andere gegevens. Ik weet dat er in 1945 al discussie was over de juiste datum van de bevrijding. We lieten uit een koperen huls van een granaat een blik maken (voor stoffer en blik). Dat gebeurde bij koperslager Janus Timmermans in de Bergsestraat. Hij vroeg toen welke datum hij er in moest graveren: 27 of 28 oktober. De 27e toen de kom bevrijd was, of de 28e toen héél Wouw bevrijd was. Er is nadat de kom bevrijd was nog slag geleverd op de Roosendaalsebaan ter hoogte van café "De Bareel" (kruising Roosendaalsebaan met de Boterstraat). Mogelijk is hieruit de verwarring ontstaan met betrekking tot de juiste bevrijdingsdag. Het embleem dat het legeronderdeel van Coles voerde was een rode ruit met een witte speerpunt. Dit embleem op de standaard werd 6 juni van dit jaar in Caen gezegend en in de kathedraal geplaatst in aanwezigheid van verschillende oud-strijders, als eerbetoon voor hun moed en inzet 45 jaar geleden.

Alphen, september 1990/juni 1991. Riet Oomen-Vos.

NOTEN:

1. Dit wordt bevestigd door het verhaal van Jac.Kerstens in De Vierschaer 1/2-'85 blz.88.
2. Zie Vierschaer 1/2-'85 blz.89. Hier wordt een deel uit het dagboek van Jac.Kerstens aangehaald.
3. De vernietiging van de twee tanks onder Wouw wordt bevestigd door de verslagen van de Duitsers, weergegeven

in de Washington-documenten. Zie ook Vierschaer 1'2-'85 blz.139.

"...Sinds 17.25 uur tegenaanval langs de weg Wouw (5 km ten westen van Roosendaal)-Wouwsche Plantage aan de gang. 2 tanks vernietigd... (nr.330730 en 16.0545)"

4. Op de hoek van het paadje tussen de Hilsestraat (nu Plantagebaan) en het Nonnenbaantje (nu Kloosterstraat) stond het huisje van Frans van de Boom. Waar het pad in de Kloosterstraat uitkwam, woonde Jan Koevoets. Het pad is verdwenen toen de bebouwing van Wouw zich uitbreidde. De vijver in de tuin van de zusters bleef echter en het pad moet ongeveer ter hoogte van wat nu Bosveld is, gelegen hebben.
5. De aanwezigheid van de Duitse tank ter plekke weet ik uit eigen ervaring en tijdens het bezoek van Coles heb ik hem daar op opmerkzaam gemaakt.
6. Jan Vriens werd volgens de burgerlijke stand van de gemeente Wouw geboren op 27 oktober 1944 om kwart over acht 's morgens.
7. De Cornelius-kerk is al lang verdwenen. Hij stond op de plaats waar nu een kantoorflat staat op de hoek van de Hulsdonksestraat en de Wouwseweg in Roosendaal.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.

